

АНДРІЙ БАЧИНСЬКИЙ ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛ ТА ЗАСНОВНИК ЕПИСКОПСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ В М. УЖГОРОД

Юлія МАТЕЛЕШКО,
завідувачка відділу рукописів,
стародруків та рідкісних книг
Наукової бібліотеки
ДВНЗ «Ужгородський
Національний університет»
ORCID: 0000-0002-6876-6534

Анотація. У статті на основі спогадів сучасників, архівних та інших джерел розкривається постать єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії А. Бачинського як високоосвіченої людини свого часу, який залишив глибокий слід в історії культури Закарпаття, був фундатором однієї із найцінніших провінційних бібліотек Європи. Розкривається історія формування цієї історичної бібліотеки, її кількісний склад, джерела поповнення фонду.

Ключові слова: *Андрій Бачинський, єпископська бібліотека, книжкова колекція, історичні бібліотеки Закарпаття.*

В історії кожного народу, кожного регіону є особистість, яка своєю діяльністю на тривалий час визначає вектори розвитку, розставляє ідейні орієнтири, на які спираються прийдешні покоління. Такою визначною постаттю в історії культури Закарпаття у другій половині XVIII і на початку XIX століття був єпископ Мукачівської греко-католицької єпархії Андрій Бачинський (1732–1809). Завдяки його багатогранній діяльності на освітньо-культурній ниві в народі утверджується грамотність, культура, засіваються зерна патріотизму, формується прошарок інтелігенції, утворюються нові заклади освіти, публікуються історико-церковні твори, навчальні посібники, Біблія тощо. Багатогранною є і сама постать А. Бачинського. Він був інтелектуалом своєї

епохи, людиною із широким кругозором.

Перша розвідка про А. Бачинського була опублікована ще 1827 року угорською мовою в журналі „Felső Magyar-Országí Minerva” сучасником єпископа Василем Довговичем [19], який висвітлив віхи життя та основні напрямки діяльності цієї визначної постаті, дав характеристику йому як особистості. Інший сучасник А. Бачинського – історик, мовознавець, фольклорист – Михайло Лучкай (1789–1843) у своїй шеститомній праці «Історія карпатських русинів» написаній латинською мовою, яка понад півтора століття залишалася у рукописі, у четвертому та шостому томах дає характеристику діяльності єпископа А. Бачинського [8, 9].

Церковній, політичній, культурно-освітній діяльності А. Бачинського присвятили свої праці чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, А. Шлепецький [17], І. Удварі [13], Д. Бендас (опрацювання архівних документів Мукачівської єпархії) [3], І. Задорожний [6], О. Баран [2], Д. Данилюк [5] та ін.

Незважаючи на таку увагу дослідників до постаті єпископа, окремі аспекти його життя та діяльності потребують глибших та ґрунтовніших студій. Зокрема, А. Бачинський ще зі спогадів сучасників відомий як людина енциклопедичних знань, якій вдалося зібрати й упорядкувати одну з найбільших та найвідоміших бібліотек Карпатського регіону. Відомості про цю бібліотеку зустрічаються в працях дослідників, починаючи з XIX ст. Відомий історик, філолог, фольклорист Антал Годинка у своїй монографії «Історія Мукачівської греко-католицької єпархії», виданій у Будапешті 1909 року угорською мовою, присвятив окрему статтю історії єпископської книгозбірні [20]. Бібліотека А. Бачинського стала об'єктом дослідження угорських науковців Сарки А. [23] та Вейгшео Т. [24]. Українською мовою статтю про історію бібліотеки єпископів Мукачівської греко-католицької єпархії написав відомий закарпатський автор праць з релігійної проблематики, знавець історії церкви на Закарпатті Юрій Юлійович Коссеї [7]. Найновішим дослідженням книгозбірні єпископа А. Бачинського є стаття Мельник Л., опублікована 2021 р. у колективній монографії «Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: від джерел до сучасності», присвяченій історії виникнення, етапам становлення та розвитку університетської бібліотеки за 75 років її діяльності [10].

Але слід зазначити, що комплексного фундаментального наукового дослідження цієї історичної бібліотеки досі не опубліковано, потребує глибшого вивчення історія її формування, кількісний склад, джерела

поповнення, тематика книг тощо.

Мета даної статті – розкрити постать єпископа Андрія Бачинського як високоосвіченої людини свого часу, із широким спектром зацікавлень, як збирача та поціновувача книг, фундатора однієї з найбільших і найцінніших бібліотек на Закарпатті; узагальнити всі відомі на сьогодні дані про цю історичну бібліотеку.

Андрій Бачинський народився 14 листопада 1732 року в селі Бенятин Ужанської жупи (сьогодні Східна Словаччина). Його батько був священником, походив зі шляхетського роду галицьких переселенців [14, с. 67]. Основи грамоти отримав, як і всі діти священників того часу, від батька. Здібний від природи, Бачинський здобув хорошу на той час освіту. Коли Андрію виповнилося десять років, він в Ужгороді успішно складає іспит згідно з програмою народної школи. І батько віддає його для продовження навчання до Ужгородської гімназії, яка належала тоді єзуїтам [3, №7(204), с. 15]. Після здобуття середньої освіти, тодішній єпископ М. Ольшавський направив А. Бачинського для продовження освіти у Трнавську семінарію. Навчання йому давалось легко, без труднощів. Андрій завжди був одним із кращих учнів богословського факультету. Граф Майлат високо оцінював його здібності і «прийняв його за домашнього вчителя для своїх дітей». Бути частим гостем «в графському домі Майлатів» було корисним для юнака, бо він тут навчився вести розмови «з людьми вищого походження» і мав можливість познайомитись із впливовими особами [2, с. 8]. За роки навчання А. Бачинський оволодів і багатьма мовами.

2 вересня 1756 року А. Бачинський був висвячений на священника. Але після цього повертається в Трnavу, щоб продовжити навчання. У 1758 році, здобувши вчений ступінь доктора теології, він повертається до своєї єпархії. Цього ж року його призначено помічним священником в містечко Дорог (нині Гайдудорог в Угорщині) [3, №7(204), с. 15]. 1761 року А. Бачинський став там парохом і перебував на цій посаді протягом дванадцяти років. Молодий священник веде метрики по-церковнослов'янськи, листування зі світською владою – по-угорськи, з церковною – латиною та по-руськи.

Єпископ М. Ольшавський наближає до себе освіченого пароха, запрошує для обговорення конфіденційних питань, пов'язаних з канонізацією єпархії. 1768 р. новий єпископ Іван Брадач почав реорганізацію Мукачівського єпископства. А. Бачинський стає одним із чотирьох членів капітули (єпархіального управління). 1770 року саме А. Бачинський як генеральний вікарій їде до імператриці Марії-Терезії

для відстоювання позиції щодо утворення самостійної Мукачівської єпархії. Він домігся аудієнції у імператриці та переконав її у потребі утворення окремої Мукачівської єпархії [14, с. 67]. 19 вересня 1771 р. Папа Климент XIV остаточно проголосив незалежність Мукачівської єпархії від латинського Егерського єпископа. А після смерті Івана Брадача у 1772 році А. Бачинського призначено єпископом. З цього часу почалося мудре керівництво і плідна діяльність А. Бачинського з розбудови Мукачівської греко-католицької єпархії, які тривали протягом 36-ти років до його смерті у 1809 році.

Сучасники з глибокою повагою згадували не тільки заслуги єпископа перед єпархією, а й відмічали його високі моральні якості, його природні здібності. Василь Довгович у своїй статті про А. Бачинського писав: «Однією з головних рис морального обличчя А. Бачинського є те, що він жив виключно для інших... Він дивився спершу на загальне благо, релігію, вітчизну, єпархію... Його висловлювання під час розмови були короткими, але важливими і вказували на неординарний розум... Вчений, начитаний, з глибокою пам'яттю, що легко запам'ятовувала, зі здібностями до великої розсудливості Бачинський мало говорив... Він заміняв вчинками те, що словами, звуком пропускав...» [19, с. 1149-1151]. Інший сучасник Бачинського Михайло Лучкай писав: «...Андрій Бачинський був настільки освіченим і таким знавцем, такої моральної чесноти і такої активності, що зміг подолати і найважчі справи, здобув для себе таку велику любов не тільки в єпархії, але й за її межами, як перед усією громадою, так і перед королівськими величностями... Під його керівництвом ця єпархія набула нової форми правління, або нового вигляду...» [8, с. 269].

Допитливий розум А. Бачинського вимагав усе нових знань, які єпископ черпав із книг, які дуже цінував та активно займався їх колекціонуванням. Він надавав великого значення формуванню власної бібліотеки, яка має свою окрему історію.

Початком єпископської бібліотеки в м. Ужгород можна вважати 1780 рік, коли владика А. Бачинський остаточно переніс єпископську резиденцію з Мукачева до Ужгорода і об'єднав окремі книжкові зібрання, які одержав у спадок від попередників разом із новою будівлею резиденції. Основу цієї бібліотеки складала успадкована від попереднього єпископа приватна бібліотека Мануїла Ольшавського та фонди бібліотеки Ужгородської єзуїтської колегії, ліквідованої 1773 р. та переданої імператрицею Марією-Терезією єпископу, а також видання, якими примножив бібліотеку сам А. Бачинський.

Бібліотека єпископа Мануїла Ольшавського була основним фондом для заснування єпископської бібліотеки в Ужгороді. 1767 року після смерті Ольшавського її успадкувала єпархія та наступні єпископи, зокрема і А. Бачинський. За двадцять чотири роки свого служіння, незважаючи на велику зайнятість, М. Ольшавський зібрав значну колекцію книг. Про якісний склад своєї бібліотеки сам єпископ писав, що протягом життя зібрав усі твори святих отців, літературу про синоди, різні історичні і теологічні видання. Згадав про каталоги, в яких вів облік бібліотеки, систематизував книги по галузям наук, а також відмічав походження книжок [7, №1, с. 10]. Кількісний склад цієї бібліотеки, на жаль, досі не вдалося встановити.

Другим, великим та цінним фондом для заснування єпископської бібліотеки в Ужгороді, була бібліотека колишньої Ужгородської єзуїтської колегії, яка діяла в місті з перервами з 1646 до 1773 року. Існування будь-якого навчального закладу неможливе без наявності бібліотеки. Для освітніх потреб отці-єзуїти збрали всю необхідну літературу.

21 липня 1773 р. Папа Климент XIV зупинив діяльність ордену єзуїтів, а Марія-Терезія королівським розпорядженням від 27 вересня 1773 року розпустила єзуїтські монастирі в Угорщині [7, №1, с. 10]. В кожному монастир були відряджені спеціальні комісії, які провели інвентаризацію монастирського майна. В Ужгородському монастирі інвентаризація проходила з 19 по 21 листопада 1773 року, її результати можна знайти в роботах Антала Годинки. В цей час книги в бібліотеці вже були каталогізовані, хоча різниця результатів інвентаризації вказує на те, що каталогізація була виконана безладно.

Судячи з каталогу, бібліотека була розділена на 19 розділів, в кожному з яких книги були окремо пронумеровані. Тематика книг охоплює в основному теологію та юриспруденцію, а книги з природознавства і географії взагалі відсутні. При цьому досить велика кількість книг, пов'язаних з пасторською теологією, що свідчить про те, що монахи багато допомагали настоятелю римо-католицької церкви.

Висновок членів комісії про інвентаризацію спирається на цей каталог, який містить 1956 примірників книг. Комісією було знайдено лише 1858 з них. Крім книг, які були описані в каталозі, вони знайшли не включені в каталог роботи, присвячені історії ордену єзуїтів, статут ордену і звід законів, історію монастиря та деякі інші [23, с. 19].

На початку 1774 року викладач риторики Янош Балог упорядкував надану членами уповноваженої комісії бібліотеку і створив новий

каталог у трьох примірниках. У своєму списку Балог використовував ті ж 19 основних розділів, що й інвентаризаційна комісія, але він не просто зробив інвентаризацію, а ще й розподілив книги відповідно до назв. Кожен розділ він розставив в алфавітному порядку. У списку Балого нараховується 2043 книги, тобто набагато більше, ніж в інвентаризаційному списку членів комісії. Про виконану роботу викладач риторики звітує перед Королівською радою у своєму листі від 2 квітня 1775 року [23, с. 19].

Таким чином, єпископ А. Бачинський одержав у дарунок цінні бібліотечні колекції. Але і сам єпископ опікувався бібліотекою та постійно поповнював її новими виданнями, які купував сам, одержував у подарунок. Бачинський збирав книжки протягом усього життя і не шкодував для придбання цінних примірників значних коштів, адже книги не були дешевими. В Державному архіві Закарпатської області (ДАЗО) зберігаються списки книг, придбаних А. Бачинським [4]. Ці списки потребують окремого вивчення та аналізу.

У відділі рукописів, стародруків та рідкісних книг Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, яка разом із приміщенням успадкувала й бібліотечну колекцію єпископа А. Бачинського, зберігається понад 650 книг з автографом єпископа-бібліофіла [10, с. 46]. Деякі із записів прямо свідчать про те, що А. Бачинський купив особисто ту чи іншу книгу. Поряд із автографом дуже часто на примірниках зазначався рік (інколи й місяць) та місце, де було придбане єпископом відповідне видання. Найчастіше це був Відень (на той час імперська столиця, відомий і важливий культурний центр Європи), куди Бачинський часто їздив як дійсний внутрішній таємний радник імператриці Марії-Терезії. Завдяки можливості бувати у Відні, єпископу-книголюбу вдалося поповнити єпископську бібліотеку не тільки виданнями, які нещодавно були надруковані, а також і раритетними. Так, запис на титульному аркуші книги «Зальцбургський міссал», виданий у Венеції 1515 року, свідчить, що Бачинський придбав це видання у Відні 1789 року. Отже, з моменту виходу книги із друкарні до придбання її Бачинським минуло понад 270 років, і в кінці XVIII ст. це було цінне та раритетне видання.

Про широкий спектр зацікавлень єпископа свідчить те, що серед книг з його автографом трапляється не лише релігійна література, але також, наприклад, картографічні видання (ніюрнберзьке перевидання 1759 р. атласу світу Йогана Баптиста Гомана, яке Бачинський купив у Відні 1776 року; зараз зберігається у відділі стародруків

університетської книгозбірні). Або, наприклад, книга з математики «Основи арифметики» (Буда, 1778). Або атлас з анатомії людини Євстахія Бартоломео (Рим, 1728).

Бібліотека А. Бачинського поповнювалась також за рахунок книг, які дарували вихованці єпископа. На одному із примірників, що зберігаються у відділі рукописів та стародруків Наукової бібліотеки УжНУ, є дарчий запис єпископу відомого закарпатця, лікаря, вченого, педагога та громадського діяча Івана Орлая [10, с. 46].

У циркулярних листах-посланнях А. Бачинський звертав увагу на велику цінність старовинних книг та рукописів, які зберігалися по церквах Мукачівської греко-католицької єпархії. Він давав розпорядження, щоб для кращого збереження священники передавали їх у книгосховище єпископської бібліотеки. Активні дії зі збору рукописів та рідкісних книг почалися у 1781 році та тривали до 1784 року [22, с. 25]. Завдяки ним єпископська бібліотека поповнилася цінними та рідкісними примірниками книг.

Велика книжкова колекція А. Бачинського потребувала упорядкування, систематизації та каталогізації. І освічений єпископ, який був знайомий із каталогами книг європейських бібліотек, робив спроби створити каталог і власної бібліотеки. Угорський дослідник Вейгшео Томаш у своїй статті проаналізував знайдений у Державному архіві Закарпатської області список книг бібліотеки єпископа А. Бачинського за 1790 р. Список складається із 20 сторінок без нумерації. Судячи із записів, автор зробив лише попередній список для подальшої, більш детальної систематизації. Перелік книг включає 424 пункти. Переважна більшість бібліографічних описів містить ім'я автора, назву роботи, місце і рік публікації. Окремий стовпчик у списку вказує на кількість томів [24, с. 728]. Вірогідно, це був список тих книг єпископської бібліотеки, які купив або одержав у дарунок А. Бачинський. Але це питання потребує детальнішого вивчення.

Дані про кількісну характеристику єпархіальної бібліотеки часів А. Бачинського в історичних джерелах відрізняються. З другої половини XIX ст. склалася загальноприйнята думка, що А. Бачинському вдалося зібрати 9 тис. книг (Є. Фенцик [1, с. 63], Є. Сабов [16, с. 190], Є. Недзельський [12, с. 87], О. Баран [2, с. 54], В. Микитась [11, с. 8], Д. Данилюк [5, с. 58], І. Задорожний [6, с. 11] та ін.), хоча це твердження не спирається на об'єктивні дані. Сучасник А. Бачинського В. Довгович у статті в журналі „Felső Magyar-Országai Minerva” (№ 2 за 1827 р.) наводить дані про близько 7 тисяч книг [19, с. 1148], а засновник

угорської статистичної науки Е. Фийнеш у своїй праці «Географічний словник Угорщини», виданій у Пешті в 1851 р., при описі Ужгорода згадує єпископську бібліотеку на 6 тис. книг [15, с. 81].

Згідно офіційних статистичних даних, опублікованих в 1900 р. у збірнику «Magyar Minerva» (№1 за 1900 р.), єпархіальна бібліотека нараховувала 9840 томів, 41 інкунабулу та 90 рукописних книг на початок XX ст. [21, с. 352].

Безперечно, найбільш об'єктивні дані можна отримати з бібліотечного каталогу часів А. Бачинського. У фондах Наукової бібліотеки УжНУ зберігається рукописний каталог єпископської бібліотеки, укладений 1824 р. бібліотекарем Й. Унгварі. В цьому дуже докладному, з повними бібліографічними описами каталозі на 756 сторінок описано 4861 друковане видання латинським шрифтом, 41 інкунабула та 90 рукописних книг [18]. Але в каталог не внесені кириличні стародруки, багатотомні видання обліковувалися під одним номером. Тому питання про точну кількість книг, які зібрав А. Бачинський, залишається відкритим, а цифра у 6–7 тис. виглядає найбільш правдоподібною.

Остаточні висновки про кількісний склад, розподіл за тематикою, рідкісні та унікальні примірники колекції, яку зібрав єпископ А. Бачинський, будуть зроблені після ґрунтовного опрацювання каталогів єпископської бібліотеки та самої колекції, основна частина якої зберігається у відділі рукописів, стародруків та рідкісних книг Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету.

Андрій Бачинський не лише любив книги, протягом життя активно їх колекціонував, але й перечитав більшість примірників своєї збірки, про що свідчать сучасники єпископа Василь Довгович та Михайло Лучкай. Зокрема, В. Довгович у своїй статті про Бачинського писав: «Бібліотека єпархії складалася в той час із близько 7000 примірників, серед них є мало таких, які купив не Бачинський, переважно власним коштом; а таких книг, які б він не прочитав, немає, мабуть, жодної. На кожному примірнику можна побачити його почерк або якусь видатну сентенцію, коротко записану у верхній частині книги на всю поверхню, або написав зауваження, або підкреслив місця, що заслуговували уваги» [19, с. 1148]. Подібні висловлювання належать і М. Лучкаю. А підтвердженням їх слів є книги із колекції А. Бачинського у фондах відділу стародруків Наукової бібліотеки Ужгородського університету, де чи не у кожному примірнику є підкреслення червоним олівцем, покрайні записи, зроблені рукою єпископа.

Андрій Бачинський залишився для нащадків людиною зі щирим та безкорисним серцем, інтелектуалом, символом духовності, освіти та культури. Він багато уваги приділяв формуванню єпархіальної бібліотеки, яка є його візитівкою, дає змогу увявити коло зацікавлень та внутрішній світ власника книжкової колекції. Вона належала до числа найцінніших провінційних бібліотек Європи, а на сьогодні – це найбільша історична бібліотека Закарпаття, що зберігається у стінах колишньої і теперішньої єпископської резиденції в Ужгороді, є національним надбанням української держави, унікальним культурним об'єктом на території Закарпаття, справжньою родзинкою міста Ужгорода та свідком далеких подій кінця XVIII століття. А для наступних поколінь та дослідників є також важливим історичним джерелом.

Література:

Андрей Бачинский епископ Мукачевский. 1772–1809. Листок. 1889. Год V. 15 (27) марта. С. 63 – 64.

Баран О. Єпископ Андрей Бачинський і церковне відродження на Закарпатті. Йорктон, Саск. (Канада), 1963. 63 с. (Бібліотека Логосу; том XXXIII).

Бендас Даниїл. Єпископ Андрей Бачинський. Благовісник. 2009–2010.

ДАЗО. Ф. 151, Оп. 5, Од. зб. 271. Списки книг, куплених єпископом Бачинським. Начато 25 февраля 1790, окончено 9 июня 1826. 40 л.

Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку XX ст.). Ужгород : Патент, 1997. 289 с.

Задорожний І. Єпископ Андрей Бачинський в епістолярній спадщині : до 270-річчя від дня народження. Мукачево : Карпатська вежа, 2002. 64 с.

Коссей Юрій. З історії бібліотеки Резиденції єпископів Мукачівської єпархії. Благовісник. 2005. №1–2.

Лучкай М. М. Історія карпатських русинів. У шести томах. Т. IV / [дешифрування рукопису Ю. М. Сака ; переклад українською мовою Ю. М. Сака, М. В. Ороса, Й. О. Баглая ; покажчик історичних осіб та назв Д. Д. Данилюка ; географічний покажчик І. М. Сенька]. Ужгород : Закарпаття, 2003. 328 с. : іл.

Лучкай М. М. Історія карпатських русинів. У шести томах. Т. VI. Історія Мукачівської єпархії. Ужгород : Закарпаття, 2011. 472 с. : іл.

Мельник Лариса. Бібліотека єпископа Андрія Бачинського. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: від джерел до сучасності : колект. монографія / редкол. : М. М. Медведь (голова редкол.), О. В. Бряник, В. В. Воробець, Л. О. Мельник ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», Наук. б-ка. Ужгород : Видавництво Олександр

Гаркуші, 2021. С. 38–50.

Микитась В. Л. Давні рукописи і стародруки : опис і каталог. Частина друга. Львів : Вид-во Львівського університету, 1964. 84 с.

Недзельській Е. Очеркь карпаторусской литературы / издание Подкарпаторусского Народопроеветительного Союза въ Ужгороде. Ужгородь : Типографія «Школьной помощи», 1932. 289 с.

Удварі І. Андрій Бачинський видатний діяч карпаторуського просвітництва. Думки з Дунаю: Літопис Союзу Русинів і Українців Горватської і Редакції Новей Думки / ред. Роман Миз, Владо Костелник. Vukovar, 1990. 2. Р. 294–304.

Федака С. Андрій Бачинський. Федака С. Історія Закарпаття у персоналіях : нариси. Ужгород : Карпати, 2019. С. 66–72.

Фийнєш Е. Географічний словник Угорщини (Опис населених пунктів Закарпаття середини XIX ст.) / пер., упорядкув. Йосипа Кобаля. Ужгород : ІВА, 2011. 96 с.: іл.

Христоматія церковно-славянських і угро-руських літературних пам'ятоків съ прибавленієм угро-руських народнихъ сказокъ на подлинныхъ наречіяхъ / составилъ Евменій Сабовъ; издалъ книгопечатный фондъ єпархіи Мукачевской. Въ Унгаре : Книгопечатня «Келеть» Варфоломея Іегера, 1893. 236 с.

Шлепецький А. Мукачівський єпископ Андрій Федорович Бачинський та його послання. Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. Пряшів, 1967. № 3. С. 223–241.

Catalogus Bibliothecae Eppalis Munkacsensis [Рукопис]. 756 p.

Dóhóvits. Bacsinszky András, Munkácsi Megyés Püspök. Felső Magyar-Országí Minerva: nemzeti folyó-írás. Kassán : Ellinger István..., 1827. 2-ik negyed. Old. 1147–1152.

Hodinka Antal. A munkácsi görög-katholikus püspökség története. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia, 1909. 856 old.

Magyar Minerva: a magyarországi múzeumok és könyvtárak czimkönyve. I. évfolyam. Budapest: Kiadja az athenaeum irod. és nyomdai r. társulat, 1900. 392 old.

Štrepel G., Ciubotă V., Horvat L., Veheş A. Manuscrise slavone și românești din Biblioteca Universității Naționale din Ujgorod : catalog = Слов'янські та румунські рукописи, які зберігаються в бібліотеці Ужгородського національного університету : каталог. Satu Mare : Editura Muzeului Sătmărean, 2012. 360 p.

Szarka Anna. Az ungvári jezsuita kollégium és a munkácsi püspökség könyvgyűjteménye: az ungvári egyetemi könyvtár előtörténete. Nyiregyháza : Bessenyei György Könyvkiadó, 1994. 31 old.

Véghseő Tamás. Bacsinszky András munkácsi püspök könyveinek jegyzéke

1790-ből. MONOKgraphia : tanulmányok Monok István 60. születésnapjára / szerkesztette: Nyerges Judit, Verók Attila, Zvara Edina. Nyíregyháza : Kossuth Kiadó, 2016. Old. 726–744.

**ANDRIY BACHYNSKYI AS AN INTELLECTUAL AND
FOUNDER OF
THE EPISCOPAL LIBRARY IN THE CITY OF UZHHOROD**

Y. MATELESHKO,

Head of the Department of manuscripts,
Rare books and special collections
of the Scientific Library,
Uzhgorod National University
ORCID: 0000-0002-6876-6534

Annotation. The article, based on the memories of contemporaries, archival and other sources, reveals the figure of the bishop of the Mukachevo Greek Catholic Diocese A. Bachynskyi, as a highly educated person of his time, who left a deep mark on the cultural history of Transcarpathia, and was the founder of one of the most valuable provincial libraries in Europe. The history of the formation of this historical library, its quantitative composition, and sources of replenishment of the fund are revealed.

Key words: *Andriy Bachynskyi, episcopal library, book collection, historical libraries of Transcarpathia.*

